

СУТНІСТЬ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ, ПІДХОДИ ТА МЕТОДИ

Анотація. Проаналізовано основні підходи до визначення поняття "реструктуризація", розкрито підходи та методи проведення реструктуризації, її правові основи.

Аннотация. Проанализированы основные подходы к определению понятия "реструктуризация", раскрыты подходы и методы проведения реструктуризации, ее правовые основы.

Annotation. The article analyzes and systematizes the main approaches to the definition of the concept "restructuring", the approaches and methods of restructuring and its legal basis are described.

Ключові слова: реструктуризація, зміни, організація, підхід, метод, конкурентоспроможність, структура.

На сьогодні термін "реструктуризація" широко застосовують на практиці та в наукових дослідженнях для характеристики комплексних змін на рівні економіки держави, галузей та окремих суб'єктів господарювання. Реструктуризація підприємства є досить індивідуальним процесом. У кожному окремому випадку, для кожного підприємства розробляється окремий план реструктуризації, обираються форма та вид, за якими її проводять. Існують різні види реструктуризації, які враховують індивідуальні особливості конкретного підприємства. Обрання виду реструктуризації зобов'язує до відповідних дій, тобто до використання відповідних механізмів стабілізації підприємства.

Метою дослідження є уточнення визначення поняття реструктуризації підприємств, а також аналіз її підходів та методів.

У даний час в економічній літературі відсутня єдина точка зору на зміст визначення "реструктуризація підприємства", тож спробу розкрити зміст заходів, які вміщує в собі поняття реструктуризації, можна знайти у тлумаченні, наведеному в Законі України "Про відновлення платоспроможності підприємства-боржника або визнання його банкрутом". Законодавчо реструктуризацію визначено як "здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зокрема шляхом його поділу з переходом боргових зобов'язань до юридичної особи, що не підлягає санації, якщо це передбачено планом санації, на зміну форми власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та задоволенню вимог кредиторів" [1].

Достатньо повним визначенням є тлумачення Ж. Крисько, згідно із яким "реструктуризація є зміною структури економічного суб'єкта (активів, власності, фінансів, управління) незалежно від його стану під впливом чинників зовнішнього чи внутрішнього середовища для підвищення конкурентоспроможності з подальшим зростанням вартості бізнесу" [2].

Проведений автором аналіз дозволив виділити ряд теоретичних підходів до визначення поняття "реструктуризація підприємства".

Так, прихильниками структурного підходу до визначення поняття "реструктуризація підприємства" є Білик М. Д., Аїстова М. Д. та інші автори. Вони визначають реструктуризацію як зміни різних структур підприємства (організаційної, виробничої, фінансової, кадрової, інформаційної та ін.). Наприклад, Аїстова М. Д. визначає реструктуризацію як "радикальну зміну структури господарської організації (активів, власності, фінансів, управління, кадрів та ін.)" [3]. На думку Білика М. Д., реструктуризація – це "система організаційно-економічних та інших заходів, спрямованих на реформування його господарської діяльності та досягнення стратегічних цілей його розвитку шляхом здійснення необхідних структурних перетворень, адаптованих до зміни факторів зовнішнього середовища його функціонування" [4].

Деякі автори більше уваги у визначенні реструктуризації приділяють економічному змісту змін на підприємстві. На думку В. Рябова, реструктуризацією є "комплексне запровадження змін в управлінні підприємством, спрямоване на підвищення його ефективності і конкурентоспроможності, це зусилля, спрямовані на підвищення пристосованості конкретного суб'єкта економіки до змінених умов і правил гри" [5]. Мазур І. І., Шапіро В. Д. підкреслюють, що реструктуризація – це "високоєфективний ринковий інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємств (організацій), що дозволяє при мінімальних витратах на здійснення домогтися істотного підвищення ефективності" [6]. Автор вважає, що точки зору цих авторів на визначення змісту поняття "реструктуризація підприємства" можуть бути віднесені до економічного підходу.

Представники адаптаційного підходу до визначення змісту досліджуваного поняття виділяють реструктуризацію як процес адаптації до ринкових умов. На думку Тутунджяна А. К., реструктуризація – це "процес адаптації до вимог закономірностей функціонування і розвитку ринкового господарства" [7]. Довбня зауважує С. Б., що "реструктуризація – це спосіб забезпечення оптимального функціонування підприємства в безупинно мінливих ринкових умовах відповідно до стратегії його розвитку" [8].

Деякі економісти при визначенні змісту поняття "реструктуризація підприємства" підкреслюють, що вона спрямована на запобігання та подолання кризових ситуацій. Такої точки зору дотримується Штангет

В економічній літературі досить часто зустрічаються визначення узагальнюючого характеру, що включають різні аспекти всіх перерахованих підходів. Цю точку зору автор відніс до комплексного підходу, тобто до такого, який поєднує в одне ціле усі раніше розглянуті підходи. Наприклад, Райзберг Б. А., Лозовський Л. Ш., Стародубцева О. Б. під реструктуризацією розуміють "процес проведення комплексних організаційно-економічних, правових, виробничо-технічних заходів, спрямованих на зміну структури підприємства, форми власності, управління ними з метою фінансового оздоровлення, збільшення обсягів виробництва ізбуту конкурентоспроможної продукції, підвищення ефективності виробництва" [10]. Зуєва Л. С. та Архипчук Е. І. пропонують під реструктуризацією розуміти "спосіб адаптації діяльності підприємства до ринкових умов, що безперервно змінюються, шляхом проведення комплексу заходів організаційно-економічного, техніко-технологічного та фінансового характеру, які забезпечують зростання ефективності виробництва, підвищення конкурентоспроможності та зміцнення фінансової стійкості" [11].

На основі проведеного дослідження в таблиці систематизовано теоретичні підходи до визначення змісту поняття "реструктуризація".

Таблиця

Теоретичні підходи до визначення змісту поняття "реструктуризація"

Теоретичні підходи	Представники	Характеристика підходу
1. Структурний	Білик М. Д.; Аїстова М. Д.	Зміна різних структур підприємства
2. Економічний	Мазур І. І., Шапіро В. Д.; В. Рябов; Канчавелі А. Д.; Голіков В. І.	Підвищення конкурентоспроможності продукції
3. Адаптаційний	Т. Бень, С. Довбня; Заболотний В. М.; Тутунджян А. К.; Довбня С. Б.	Пристаювання до ринкових умов
4. Антикризовий	Алпатов А. О.; Лігоненко Л. О.; Штангрет А. М.	Засіб запобігання та подолання кризових ситуацій
5. Комплексний	Райзберг Б. А., Лозовський Л. Ш., Стародубцева О. Б.; Зуєва Л. С., Архипчук Е. І.; Леміш К. М.	Сукупність структурного, економічного, адаптаційного та антикризового підходів

Отже, узагальнюючи наведені трактування та погляди науковців, зміст поняття реструктуризації організації автор рекомендує подавати як сукупність комплексних змін підприємства, які забезпечують його стратегічну стійкість в умовах зовнішнього середовища, що змінюється, які здійснюються на основі передбачення їх необхідності при досягненні цілей розвитку підприємства, а також для запобігання чи подолання кризових явищ.

Розвиток ринкових відносин в Україні та її інтеграція у світове співтовариство спонукають підприємства постійно вдосконалювати господарську діяльність. Лише за умов прийняття ефективних управлінських рішень та проведення негайних структурних змін можливий розвиток промислових підприємств. Таким чином, проведений аналіз свідчить про необхідність створення підходів щодо проведення реструктуризації на вітчизняних підприємствах, який буде враховувати те, що одним із вирішальних і найскладніших етапів реструктуризації є фінансова та маркетингова діагностика підприємства.

Наук. керівн. Москаленко Н. О.

Література: 1. Провідновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 30.06.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/672-15>. 2. Крисько Ж. Л. Сутність та види реструктуризації підприємств / Ж. Л. Крисько // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. : Економіка. – Ужгород : Вид. УНУ, 2012. – Спецвип. 28. – Ч. II. – 71 с. 3. Аїстова М. Д. Реструктуризація підприємств: проблеми управління. Стратегії, координація структурних параметрів, зниження опору трансформаціям : монографія / М. Д. Аїстова. – М. : Альпіна Паблішер, 2010. – 287 с. 4. Білик М. Сутність та класифікація реструктуризації державних підприємств / М. Білик // Економіст. – 2011. – № 1. – С. 96–99 с. 5. Рябов В. Економічна реформа на рівні підприємств / В. Рябов // Економічні реформи сьогодні. – 2011. – № 32. – С. 33–39. 6. Мазур І. І. Реструктуризація підприємств і компаній. Справочне посібник для фахівців і підприємців / І. І. Мазур, В. Д. Шапіро, С. А. Титови др. – М. : Вишьяя школа, 2010. – 588 с. 7. Тутунджян А. К. Реструктуризація підприємств в умовах переходу к ринковій економіці: проблеми теорії і практики / А. К. Тутунджян. – М. : ЗАО "Издательство "Экономика", 2012. – 262 с. 8. Довбня С. Б. Методические основы и направления реструктуризации предприятий в промышленности : монография / С. Б. Довбня. – Днепропетровск : Наука и образование, 2012. – 312 с. 9. Штангрет А. М. Реструктуризаційні процеси на поліграфічних підприємствах / А. М. Штангрет // Наукові записки. – Львів : Українська академія друкарства, 2009. – Вип. 4. – С. 23–25. 10. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА-М, 2009. – 495 с. 11. Зуєва Л. С. Економічний механізм реструктуризації підприємств / Л. С. Зуєва, Е. І. Архипчук // Економіка. Фінанси. Право. – 2012. – № 10. – С. 38.